

KATOLÍCKA UNIVERZITA V RUŽOMBERKU

formujúca myseľ i srdce

Katedra sociálnej práce

Pedagogická fakulta

Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok

www.ku.sk , tel.: +421 44 43 04 667, fax: +421 44 43 04 669, mobil: +421 918 337 404

Oponentský posudok habilitačnej práce

Analýza a miera pomoci v nezamestnanosti neaktívnym osobám na trhu práce

Autorka habilitačnej práce: PhDr. Anna Árpová, PhD., MBA., MPH.

Oponentka habilitačnej práce: doc. PhDr. Markéta Rusnáková, PhD., univerzitná profesorka

Aktuálnosť témy

Habilitačná práca sa zameriava na dôležitú tému nezamestnanosti, ktorá má priamy vplyv na kvalitu života obyvateľstva Slovenska. Skúma problémy, ktoré vyplývajú z rizikového spôsobu života vybraných skupín obyvateľstva, pričom zdôrazňuje sociálne dôsledky pre neaktívne osoby na trhu práce. Táto téma je aktuálna a relevantná vzhľadom na pretrvávajúce problémy na pracovnom trhu a potrebu efektívnej sociálnej pomoci osobám neaktívnym na trhu práce.

Téma habilitačnej práce, ktorú si zvolila autorka, je naozaj zaujímavá. Po zhodnotení zamerania témy oceňujem zameranie práce. Aj napriek tomu, že autorka habilitačnej práce realizuje v práci viaceré analýzy, samotná práca nie je len analýzou, ale výskumnou prácou zameranou na, ako uvádza aj sama autorka, zmapovanie súčasnej úrovne nezamestnanosti v SR a z nej vyplývajúcu kvalitu života vybranej cieľovej skupiny neaktívnych osôb na trhu práce pomocou analýzy vybraných sociálno-ekonomických ukazovateľov. Autorka z môjho pohľadu dosť nejasne identifikuje celkový hlavný cieľ práce a tým aj výskumu a preto sa dá len s ťažkosťami identifikovať jej zámer. Napriek všetkému, oceňujem celkové spracovanie habilitačnej práce a vnímam ju ako prínosnú aj v kontexte doby, v ktorej sa nachádzame, doby globálnych kríz, ktoré nás dostávajú pred rozhodnutia a situácie, ktorými sme sa nemysli v minulosti zaoberať.

Na ekonomiku dopady napr. epidémií presahujú aj morbiditu a úmrtnosť a možno ich považovať za ďalekosiahle pre svetové ekonomiky. Dôkazy dokazujú, že účinok pandémie sa preniesol do rôznych sektorov, ako je cestovanie, cestovný ruch, dodávateľské reťazce,

nestabilita akciového trhu a kolísanie cien ropy (Fairlie, 2020). Napríklad v súčasnosti svet zažíva veľké narušenie modelov dovozu a vývozu v dôsledku tohto prepuknutia choroby. Podobne v dôsledku obmedzení súvisiacich s cestovaním zaznamenali ekonomiky na celom svete ďalší pokles ekonomických aktivít (Ji & Chu, 2020; Vanov, 2020). Celková panika medzi spotrebiteľmi a firmami. Podľa výstupov analýz Medzinárodného menového fondu (MMF) v reakcii na nedávne ekonomické otrasy v dôsledku epidémie sa ukazuje, že svetová ekonomika sa v posledných rokoch znížila (napr. v roku 2020 o 4,4 %) a dopady sú horšie ako počas finančnej krízy. V súčasnej dobe môžeme konštatovať, že úplne všetky negatívne predpoklady sa nenaplnili, avšak trh práce sa musí potýkať s novými fenoménmi.

Autorka sa okrajovo, možno z pohľadu, v ktorom predkladá svoju habilitačnú prácu by si vyžadovala táto otázka aj hlbšie spracovanie, venuje aj otázke: Prečo sa stávajú tie to osoby neaktívnymi na trhu práce? Dôvodov je samozrejme celé spektrum. Môže to byť dočasný stav, ako napríklad štúdium, dovolenka alebo dočasné zdravotné obmedzenia. Na druhej strane, môže to byť aj dlhodobý stav, ak sú tieto osoby napríklad dôchodcovia, dlhodobo nezamestnaní alebo starostlivosť o rodinu je ich hlavnou činnosťou. Pre spoločnosť je dôležité uvažovať o spôsoboch, ako týmto osobám poskytnúť podporu, aby sa mohli aktívne zapojiť do spoločnosti alebo trhu práce, ak to chcú a môžu. To môže zahŕňať rôzne formy rekvalifikácie, odbornej prípravy, flexibilných pracovných podmienok alebo iných foriem podpory, ktoré by im pomohli zvýšiť ich ekonomickú participáciu a zlepšiť ich kvalitu života. Na tieto otázky nám odpovedá aj predložená habilitačná práca, čo naozaj oceňujem.

Cieľ práce

Štruktúra práce

Hlavným cieľom práce je, ako uvádza aj sama autorka, zmapovať súčasnú úroveň nezamestnanosti na Slovensku a kvalitu života neaktívnych osôb pomocou analýzy sekundárnych a primárnych dát. Práca tiež sleduje efektívnosť štátnych opatrení a ich dopad na znevýhodnené skupiny. Sekundárne ciele zahŕňajú preukázanie miery pomoci v nezamestnanosti a identifikovanie efektívnosti štátnych foriem pomoci. Metodológia je zahŕňa kvantitatívnu analýzu a využíva primárne dáta získané od respondentov, ako aj sekundárne dáta. Teoretická časť habilitačnej práce poskytuje komplexný prehľad vývojových tendencií na trhu práce globálne, v EÚ a na Slovensku. Analyzuje nezamestnanosť z ekonomického a sociálneho hľadiska, pričom zdôrazňuje jej dopad na kvalitu života obyvateľstva. Sekcia sa venuje aj klasifikácii nezamestnanosti a ekonomickej aktivite obyvateľstva, s osobitným zameraním na ekonomicky neaktívne osoby.

Autorka v rámci teoretickej časti habilitačnej práce sa pokúša o definovanie cieľovej skupiny výskumu, pričom sa chce zamerať na rómsku komunitu na Slovensku. Aj keď chápeme, prečo sa autorka na toto etnikum zamerala, z môjho pohľadu toto v dostatočnej miere nezargumentovala, nakoľko, ako som už viedla vyššie, do skupiny osôb neaktívnych na trhu práce patrí široké spektrum sociálnych skupín, ktoré sú tiež početné.

Habilitačná práca je kvalitným a hodnotným príspevkom do oblasti sociálnej práce a politiky zamestnanosti. Autorka sa zameriava na dôležité aspekty nezamestnanosti a poskytuje praktické riešenia na zlepšenie situácie rizikových skupín. Práca je dôkladne spracovaná, metodologicky dobrá a prináša relevantné odporúčania pre prax. Na strane 72 autorka píše o službách zamestnanosti, pričom ako keby zabúdala na jej vybranú cieľovú skupinu.

Otázka: Je podľa vás osoba neaktívna na trhu práce identická s dlhodobou nezamestnanou osobou alebo vnímate nejaké rozdiely, ak áno, tak aké?

Metóda spracovania

V analytickej časti habilitačnej práce autorka prezentuje hlavný cieľ výskumu, ktorým je zmapovať súčasnú úroveň nezamestnanosti na Slovensku a kvalitu života neaktívnych osôb pomocou analýzy sekundárnych a primárnych dát. Ako uvádza autorka, výskum sa zameriava na efektívnosť štátnych opatrení a ich dopad na znevýhodnené skupiny. Sekundárne ciele zahŕňajú preukázanie miery pomoci v nezamestnanosti a identifikovanie efektívnosti štátnych foriem pomoci. Metodológia je rozsiahla, zahŕňa kvantitatívnu analýzu a využíva primárne dáta získané od respondentov, ako aj sekundárne dáta.

Táto kapitola analyzuje a interpretuje demografické ukazovatele a výsledky podľa hlavného cieľa práce. Výsledky sú prezentované prehľadne a logicky, pričom testovanie hypotéz poskytuje dôkazy na podporu zistení. Sekcia zahŕňa aj vyhodnotenie výskumných otázok, čo prispieva k celkovej koherencii a konzistencii práce. V niektorých častiach projektu výskumu je autorka naozaj zbytočne popisná a všeobecná a ako keby unikala konkretizácia jej výskumného zámeru, uchýľuje sa zbytočne k citovaniu odbornej metodologickej literatúry, čo nie je nevyhnutné. Niekedy z môjho pohľadu používa nie príliš vhodné formulácie ako napr. *Respondentom sme predložili pomerne jednoduchý dotazník, ktorý korešponduje s ich mentálnou úrovňou.* Odporučila by som menej stigmatizujúci jazyk.

Teoretická analýza v habilitačnej práci bola potrebná pre dobrú znalosť analyzovanej sociálno-ekonomickej reality. Teória pomáha pri formulácii hypotéz, výskumných otázok a premenných. Autorka habilitačnej práce používa zdroje sa zdroje z významných domácich a zahraničných

inštitúcií. Myšlienková mapa umožňuje autorke načrtnúť hlavné myšlienky a vidieť súvislosti. Aktívna participácia autorky na projekte „Krok za krokom“ poskytla relevantné informácie z terénu. Analýza sekundárnych zdrojov sa realizovala prostredníctvom výskumu existujúcich dát na sledovanie javu v čase a z rôznych metodologických aspektov. Zdroje dát zahŕňajú archívne dáta, oficiálne štatistické údaje a publikované výskumné štúdie. Kvantitatívna analýza s výberom respondentov (303 osôb) reprezentuje zvolenú časť rómskeho etnika. Respondenti boli zapojení prostredníctvom osobne rozdанных dotazníkov s 86,57 % návratnosťou. Meracím nástrojom bol dotazník, ktorý obsahoval 17 otázok. Poskytoval jednoznačné odpovede, ktoré sa dajú kvantifikovať a porovnať.

Hypotézy boli zamerané na vzťahy medzi aktívnymi opatreniami a šancou zamestnať sa. Výskumné otázky skúmali súvislosť medzi poskytovanými príspevkami, kvalitou života a účinnosťou rekvalifikačných kurzov.

Dáta boli spracované v programe SPSS, čo je bežný nástroj v sociálnych vedách na štatistickú analýzu.

Prínos práce

Výstupy habilitačnej práce zdôrazňujú rozsiahle dopady nezamestnanosti na rôzne aspekty života jednotlivcov a komunit, pričom sa osobitná pozornosť venuje situácii Rómov na Slovensku. Nezamestnanosť vedie k zvýšenému riziku duševných problémov, sociálnej izolácie a chudoby, s Rómami ako jednou z najviac postihnutých skupín. Diskriminácia voči Rómom je bežná, s veľkou časťou obyvateľstva, najmä vo východnej Európe, prejavujúcou negatívne postoje voči nim.

Vzdelanie je kľúčovým faktorom v boji proti nerovnosti a diskriminácii, s nedostatočným prístupom k vzdelaniu a segregáciou rómskych detí v školstve ako významnými problémami. Vlády EÚ sa snažia zmierniť tento stav, ale implementácia opatrení sa stretáva s obmedzeniami. Stratégia Rómov do roku 2030 bola zavedená s cieľom zlepšiť situáciu Rómov v oblasti vzdelania, zdravia, bývania a zamestnanosti. Avšak nedostatok finančných prostriedkov a účinných politík v oblasti trhu práce obmedzuje jej účinnosť.

Odporúčania z výskumu zahŕňajú opatrenia, ako je zvýšenie podpory pre nezamestnaných a zavedenie odvodových úľav pre novovzniknuté samostatne zárobkovo činné osoby. Cieľom je zmierniť sociálnu neistotu a podporiť aktívne zapojenie nezamestnaných na trh práce.

Habilitačná práca poskytuje prehľad problémov spojených s nezamestnanosťou a diskrimináciou voči Rómom na Slovensku a do istej miery navrhuje opatrenia na ich riešenie.

Otázky

Na strane 92 píšete: nakoľko ide o pilotnú štúdiu realizovanú v príčinnej súvislosti s programom “Krok za krokom“ a jej ciele sú špecifické, pristúpili sme ku konštrukcii neštandardizovaného dotazníka , v ktorom boli dodržané náležitosti všeobecne stanovených metodologických postupov odbornej vedeckej praxe. Nie je mi teda jasné z tejto vety, nakoľko ide o vašu originálnu prácu a nakoľko ide o súčasť výskumu projektu „Krok za krokom“. Mohli by ste túto situáciu objasniť? Participoval na realizácii výskumu okrem vás aj niekto iný?

Záverečné hodnotenie

Vychádzajúc z aktuálnosti témy, využitia zdrojov, prehľadu o literatúre, celkového spracovania práce, ktorý autorka **PhDr. Anna Ápová, PhD., MBA., MPH** prezentovala, ale aj z menších nedostatkov, ktoré som v práci identifikovala, hodnotím habilitačnú prácu ako spracovanú adekvátne úrovni habilitačných prác a po jej úspešnom obhájení navrhujem autorke udeliť titul docent v odbore 7761 Sociálna práca.

doc. PhDr. Markéta Rusnáková, PhD.

Oponentka